

RECORDANT JOSEP PLA

Diríem, amb Josep M. Castellet, que una de les virtuts de la prosa de Pla és que no és neutra ni admet la neutralitat: per essència demana l'adhesió o entra en conflicte amb l'adversari. I és això, ben segur, el que produeix recels o aversions accentuades cap a la seva obra que no és res més que un reflex de la seva vida, desvetlladora de conflictes produïts per l'engatjament de l'escriptor a la dreta o a l'esquerra en el panorama social o polític del país.

És aquest motiu suficient, però perquè no se li hagi concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes? Inqüestionable com és el valor literari de l'obra de Pla, ens resulta en certa manera paradoxal que no se li hagi concedit l'atenció necessària ni se l'hagi preat com corresponia, almenys en tots els àmbits literaris. Volem, doncs, uns quants dies després de la seva mort, retre-li un petit homenatge fet de pensaments i d'estima envers la seva obra, que constitueix una meditació sobre el temps, una reflexió sobre la vida quotidiana, i la manifestació d'una visió completa i coherent del món, compromesa amb una realitat determinada i amb una ideologia tradicional i conservadora.

JOSEP PLA: L'HOME I L'ESCRIPTOR

Josep Pla, autodidacta intel·lectualment, va néixer a Palafrugell el 8 de març de 1897. Va estudiar el Batxillerat a l'Institut de Girona —fet que recorda en el seu llibre *Girona*— i més tard, estudià la carrera de Dret a Barcelona, encara que no exercí mai com a advocat.

Home d'una gran cultura llibresca, deia a *Quadern gris* que «els llibres ens han donat l'esperança d'alguna cosa» i que ell, home apassionat per la vida literària, entenia que aquesta vida literària era llegir. Pla és, bàsicament, un home de cultura francesa: S'interessà i se sentí influït per l'obra d'Stendhal, de Proust, dels enciclopedistes francesos —Montaigne, Rosseau, Montesquieu—, dels romàntics —Musset, Lamartine— i dels realistes —Flaubert, Balzac.

I si, per una banda, la seva formació cultural és completa i complexa, per una altra, la seva formació ruralista o localista, dóna el contrapunt a la totalitat de la seva obra. Bona part d'aquesta fa referència als països pels quals ha viatjat o en els quals ha viscut. Descobrim, així, el Pla coneixedor de la seva època en lli-

bres com *Primers viatges*, *Les illes*, *Viatge a Catalunya*, de l'Empordanet a Andorra, o en reportatges de tipus informatiu —*Rússia*, *Week end (d'estiu)* a *New York* o en *Madrid: l'adveniment de la República*.

El Josep Pla escriptor era un home amb voluntat de ser escriptor professional; la seva vocació era obsessiva i exclusivista quan deia: «És objectivament desagradable no sentir cap il·lusió —ni la il·lusió de les dones, ni la dels diners, ni la d'arribar a ésser alguna cosa en la vida—, només de sentir aquesta secreta i diabòlica mania d'escriure (amb tan poc resultat), a la qual ho sacrifico tot, a la qual probablement ho sacrificaré tot en la vida. En demano: ¿què és preferible: un passament mediocre, alegroï i conformista, o una obsessió com aquesta, apassionada, tensa, obsessionant?».

Els primers tempteigs escriturals els realitzà en les seves pintures de la naturalesa fins arribar a les descripcions de ciutat, costums, personatges —recordeu la sèrie dels *Homenots*—, la vida col·lectiva, etc. D'aquí prové la seva gran admiració per la pintura —les tècniques de la qual s'acostaven molt a les de l'escriptura— i, sobretot, pels pintors impressionistes. Però ell, en les seves descripcions, no només tingué en compte la realitat visual exterior, sinó també els seus sentiments d'espectador.

Per Josep Pla, la descripció passa per la precisió, la concreció, l'anècdota i el detallisme, i per això dirà en *El quadern gris* que «els detalls són la quinta essència de tota obra escrita» i que «l'interès de tota obra literària —l'interès diríem bàsic, primari— es troba en els detalls».

Xerraire infatigable, creia que era molt més fàcil opinar que escriure, i mai va negar que aquell seu ofici era fatigós quan explicava a *Notes disperses* que «La literatura demana deixar-hi la carcanada». I en aquestes afirmacions hi ha, no només un orgull de professional conscient, sinó també una voluntat didàctica de cara als que es proposen de fer aquesta feina.

Perquè escriure, segons Pla, és obrar, és a dir, modelar, afaiçonar, donar forma a la llengua del poble per a retornar-la-hi en forma de producte elaborat, i és que, a més a més, l'escriptor té un compromís bàsic, decisiu amb la societat i amb la realitat del moment: «La primera obligació d'un escriptor és observar, relatar, manifestar l'època en què es troba». I la literatura és, d'acord amb això, «el reflex d'una societat determinada en un determinat moment». I si això és, per a Pla, la literatura, la «seva» literatura és expressar, d'una certa manera, la seva ideologia i la seva concepció del món. Ara bé, quina és la concepció que té Josep Pla del món? Quina és la seva ideologia?

JOSEP PLA I LA SEVA «FILOSOFIA» DE LA VIDA

Per tal de respondre les qüestions plantejades abans, podem començar

